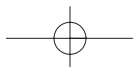

SZEKERES TIBOR

Tótkomlói tekenyők

Hej, be jól is emlékszek azokra a nagy faragott tekenyőkre, amiben disznóvágáskor megkeverték a kolbászhúst, a hurkát, miegyebet, mosták a belet az asszonyok, mert az asszonymunka volt, a szaros belek mosását lepasszolták az asszonyokra, hát így alakult, jó kis teknők voltak azok, nyárfából faragták a cigányok, a tekenyős cigányok, minél nagyobb volt a tekenyő, annál többet kértek érte, nyilván, azok se voltak hülyék, megkérték az árát, de egy jó tekenyő nemhogy egy életre szól, generációkat szolgált ki, beleszívódott abba a sok zsír meg fűszer-szám, akárhogy kimosták vágás után, mert nagyon alaposan kisérték, csak beszívódott abba, aztán az tartósította, mint valami tartósítószer, mert megpenészedett, megbüdösödött tekenyőt nem látott emberfia, legalábbis Tótkomlóson senki tekenyőtulajdonost ilyen hallatlan szégyen még nem ért, mind a mai napig, sőt, olyan tótkomlói tekenyőről is van tudomásom, ami emberi életet mentett meg. Nem vicc.

Hmmm, mondhatná erre bárki, sok évet megéltem, kenyerem javát megettem, sok mindent láttam, tapasztaltam, de emberi életet mentő tekenyőről még soha nem hallottam... hacsak a Száraz Ér nevezetű gyér patakocská ki nem öntött valaha a régi időkben, s valaki egy jókora tekenyőben hajózva menekítette meg magát, de hát ez még a pogány időkben lehetett, mert a keresztények annyit káromolták azt a kurva patakot, hogy bánatában teljesen kiszárította valamelyik érintett mennyei hatalmasság... na de lényeg, ami lényeg, hogy már pedig ez az ügy színtiszta igazság, mindjárt el is mondom hogyan esett meg az embermentő tekenyő históriája: ehhez először is tudnunk kell ki volt az Oravecz Jancsi a festői szépségű Tótkomlóson, az én szülőfalumban, a születésem előtt egy évvel, 1956-ban, tán nem véletlenül mondta az én egyik rokonom, hogy Tótkomlós nem a világ vége, de onnan már egész jól lehet látni... na mindegy, azért a történelem szele csak befújka oda is... nemhiába mondogatták a régi öregek: akinek kötél van megírva, nem fullad az vízbe... nahát ez az Oravecz Jancsi volt a helyi ávós, legalábbis így emlegették ökelmét a helybeliek, némi respektussal, hogy ez pontosan mit is jelentett, azt senki sem merte megkérdezni, mert nem volt valami bátorságos és kifizetődő dolog akkoriban túlságosan érdeklődőnek lenni... mai eszemmel úgy vélem, nemigen lehetett az a parasztyerek a közrettegsnek örvendő Állam Védelmi Osztály munkatársa, inkább valami olyan félig besúgó, félig párttag, viszont teljesen gerinctelen, hencegő, szarházi pártbizottsági kisFunctionci volt, akinek bizonyára volt valami kapcsolata az említett céggel, ami azért nem volt olyan nagy szám, mert akkoriban a népesség egyik fele besúgó volt, szeb-

ben szólva: informátor, a másik fele meg besúgott, szebben szólva: a Nép... nahát a mi Jancsink addig-addig páváskodott a bőrkabátban, meg mutogatta a pisztolytokot a hóna alatt, meg pofázott sületlenségeket a párttaggyűlésen, míg el nem jött az Ötvenhat, mert eljött, de el ám... és a mi Jancsinkat keresgélni kezdte egy, helybélielkből verbuválódott, enyhén ittas különítmény abból a jámbor és dicséretes célból, hogy mint akkor kifejtették: „a faszánál fogva akasszák fel a lámpavasra azt a mocskos ávós gecit...” így mondták, nem tehetek róla... Jancsink, mint talán mondani se kell, nem lett túlságosan lelkes az említett programtól, az sem derítette jobb kedvre, hogy többek javaslatára, a szóban forgó aktus előtt még eleve- nen meg is nyúznák... mert így van ez, egyeseknek nagyon nehéz a kedvére ten- ni... egy szó mint száz, Jancsink mentette az irháját, elfutott a falu szélére, a egészen a Damjanich utcáig, mert ott laktak akkoriban az én drága szüleim, apámmal ugyanis jóban volt az Oravec Jancsi, már amennyire az ilyenek jóban tudnak valakivel lenni, szóval mikor berobbant a pitvarba a Jancsi, szegény jó apámnak megállt a kezében a kisüstis kupica, mert mindig azzal kezdte a napot, ha lehetett, és ebből a szokásából nem is engedett soha, na aszongya a Fater, mi van, Jancsi, itt az imperialisták a piactéren, oszt' süldőre alkudnak, vagy mi a fe- ne... jajajajajaj, így a Jancsi, rejsél el Józsikám, mert keresnek engem, s ha meg- fognak, lámpavasra húznak... na mondja a Fater, így se vagy valami szép látvány, aztán ha olyan magasról mutogatnak, még meglát valami viselőss asszonka... azzal bevezette a kamrába a vendéget, ahol leborítva száradtak a tekenyők, és a legna- gyobb alá betessékelte a szepegő Jancsit, az meg kézbe fogta a pisztolyt, úgy ku- porodott alája, könnyen befért, mert nem volt egy dalia... éppen a másodikat itta volna a Fater, mikor megjöttek ám a Forradalmárok, nemzetiszín karszalag, dob- táras géppityu, minden, és kérdik az öreget nagy szóval, hol a Jancsi, mert ide béjött... el is ment a kertek alatt, így a Fater, a rossz fene tudja, hol csámborog azóta mán, igyatok inkább egy kortyot, hatvanfokos szilva ez, gyógyszer helyett orvosság... na, ittak egyet a hős forradalmárok, aztán elmentek nagy dérrrel-dúr- ral... és mivel senki emberfiát nem tudták felakasztani, mérgekben ledöntötték a Lenin szobrot a Főtéren, volt ott egy kis gixer, úgy tervezték, hogy egy traktor majd lehúzza a Nagy Terroristát a műmárvány talapzatról, amint biztatóan a köz- ségi mézárszék felé integet, igaz, ami igaz, mézárzásban soha nem voltak rosszak a hívei, a forradalmárok, mármint azok az izé forradalmárok, na egészen megke- veredek már a sok elcseszett forradalomtól meg forradalmártól, na mindegy, hol is tartottam, szóval le akarták húzni, a Mongolmetszésű Uljanovot egy drótkötél- lel, amit a nyakába kellett volna dobni az Elvtársnak, de az éppen aktuális forra- dalmárok, bár nagy dolgokat akartak végbevinni, mind igen kis termetűek voltak, nem tudták a kötelet a Tovariss nyakába dobni, mondani se kell, ott serteper- télt a falu apraja-nagyja, ott nézelődött apám egyik jó magas termetű haverja is, a Pista, szólnak neki, te, Pista segíts mán, nem éjük fel a Disznó nyakát, az meg aszongya, micsoda bunkó társaság, hát egy kötelet se tudtok feldobni, azzal fel- dobta, ekkor készült róla az a sztárfotó, amit a község háza padlásáról kattintott el valamelyik ottan bujdokló fostos gatyájú párttag, nahát szegény Pista ezért ült

vagy hat évet, meg a veséjét is leverték az Ávósok, mert aztán jöttek olyanok is, nem Oravecz Jancsik, valódi hóhérok, de csak a Pista került műsorra, a többiek vagy leléptek, vagy kiderült, hogy ők tulajdonképpen a nép vagyónát védték fegyverrel, meg rokonaik is akadtak itt-ott... de a Pista az kapott, kapott elsőbben is néhány rettenetes nagy verést, fingja se volt a nyomorultnak miatt, aztán kapott még vagy tizenöt évet, jó hogy fel nem akasztották, mert ennél kevesebért is akasztatott a jószágos Kádár papa... aztán hat év múlva szabadult, egészségi okból, mert már csak meghalni jött haza, mert már teljesen roncs lett a Pista, roncsra verték, meg aztán a sitt, szar ügy fél vesével, főleg ha az a fél is kihagyogat, a kaptárban se kezelés, se gyógyszer... aztán meg már késő volt, fél évre rá meghalt szép csendben... így járt... a Pista... aztán a Jancsi, az Oravecz, az nagy fiú lett, kitüntették meg minden, de apámat kerülte, hogy miért, hát megmondom, mikor elmentek tőlünk a forradalmárok, a Fater még várt egy fél órát, aztán kiment, körülnézett, de nem látott senkit, akkor bement a kamrába, hogy szól a havernak, és akkor vízbe lépett, nézi hogy mit keres itt víz, nem való víz a kamrába, nem igaz?, vizsgálja közelebből, hát húgy az, nem víz, mert a Jancsi összehugyozta magát félelmében, s az csorgott a kamra alján, szép sárga patakban... szóval megszaladt a Jancsinak, előléptették valami főgazembernek, összejött a megyei potentátokkal, meg minden, lubickolt a hatalomban, meghívták vadászatra is, mint a régi urak, vadásztak ezek is, úri dolog, de az elvtársak ebbe is beleújítottak, feketén vadásztak, illetve hát vadoroztak, és nem mindenféle vacak vadászpuskával, hanem a győztes fegyverrel, a PPS szovjet dobtáras géppisztollyal, az volt ugyanis kéznél, amiről azt mondták, azért volt sokkal jobb, mert kicsit lötyögött itt-ott, nem fagyott be az orosz télben, mint a németek precíz fegyverei, ki tudja mi az igazság ebben... az viszont igaz, hogy elmentek a megyei tovarisok vadorozni a győztes fegyverrel, lőttek is a tovarisok egy nagy szarvast, de nem halt meg a szarvas, még élt, mikor hozzámmentek a vadorzók, illetve megyei illetékes elvtársak, nem akartak már lövöldözni, mert azért tilosban jártak, akárhogyan is nézzük a dolgot, ezért hát nagyeszű Jancsinknak olyan ötlete támadt, hogy agyoncsapja a haldokló szarvast a géppisztoly tusával, meg is fogta a győztes fegyvert a csövénél, felemelte, és lesújtott a szarvas fejére, ám arra nem számított, hogy a győztes fegyver éppolyan primitív, mint maguk a győztesek, és az ütéstől a fegyver hátracsúszó elavult töltőszerkezete, az úgynevezett súlyzár, beleküldte az Oravecz Jancsi hasába az egész tárat... Nemhiába mondogatják mifelénk, de igazsága van hogy: akinek kötél van megírva, nem fullad az vízbe...